

Ebeveyn Tutumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi

Fatih Aydoğdu*, Mücahit Dilekmen**

Makale Geliş Tarihi:10/08/2016

Makale Kabul Tarihi:13/11/2016

Özet

Bir toplumun geleceğini belirleyecek genç kuşakların çağdaş ölçülerde yetişmeleri son derece önemlidir. Bu eğitime olabildiğince erken başlanmalıdır. Bu anlayışla işe koyulan toplumlar öncelikle okul öncesinden işe başlamaktadır. Bu durumda 2-6 yaş dönemi önem kazanmaktadır. Bu yaş grubunun eğitiminde okulun yanında ebeveyn tutumları da önemli bir faktör olarak görülmektedir. Bu çalışma, ebeveyn tutumlarının cinsiyet, yaş, çalışma durumu, süregelen hastalık durumu, ailenin aylık geliri, eğitim düzeyi ve çocuk sayısına göre farklılaşmış farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılmıştır. Araştırma verileri 2-6 yaş arası çocuğu olan toplam 462 anne ve babaya kişisel bilgi formu ile birlikte Karabulut Demir ve Şendil (2008) tarafından geliştirilen Ebeveyn Tutum Ölçeği uygulanarak elde edilmiştir. Bulgulara göre, cinsiyet, çalışma durumu, aylık gelir, eğitim durumu ve çocuk sayısı değişkenleri açısından ebeveyn tutumları arasında anlamlı farklılaşma bulunurken; yaş, aile tipi ve süregelen hastalık değişkenlerine göre ebeveyn tutumlarının anlamlı olarak farklılaşmadığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Ebeveyn, çocuk, ebeveyn tutum ölçeği

The Evaluation of Parents' Attitudes in Terms of Different Variables

Abstract

Upbringing of young generations who will determine the future of a society at a modern extent is remarkable. This education should be started as early as possible. The societies with such an understanding set primarily to work at pre-school grade. In this case, 2-6 age period becomes important. In the education of this age group, attitude of parents has been considered as a significant factor as well as school. This study was carried out to determine whether attitudes of parents differed according to gender, age, employment status, chronic disease, monthly income of the family, educational level and number of children. The research data were obtained performing Personal Information Form, and Parental Attitude Scale developed by Demir and Şendil (2008) upon totally 462 parents with 2-6 years old children. According to the findings, whereas there was a significant difference between the attitudes of parents in terms of gender, employment, monthly income, educational status, and number of children variables, no significant difference was noticed between the attitudes of parents in terms of age, family type, and chronic disease variables.

Keywords: Parent, child, parental attitude scale

¹ Erzincan Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri MYO, Çocuk Gelişimi, Erzincan, Türkiye, faydogdu1985@gmail.com

² Atatürk Üniversitesi, K.K Eğitim Fakültesi, Sınıf Öğretmenliği, Erzurum, Türkiye, mdilekmen@atauni.edu.tr

1. Giriş

Erken çocukluk dönemi çocukların gelişimi konusunda kritik bir zaman dilimini oluşturmaktadır. Bu dönemde çocukların gelişimine birçok faktör etki etmektedir. Bu faktörlerin en önemlilerinden birisi çocuğun çok yönlü olarak gelişimine etki eden çevredir. Bu dönemdeki çocuğun en önemli çevresini ise aile oluşturmaktadır.

Çocukların ailelerinden gördükleri tutumlar onların kişiliklerine, benlik algılarına ve çevresindeki insanlarla olan ilişkilerine etki etmektedir. Anne ve babalar tutum ve davranışlarıyla çocuklarını duyarlı, ilgili, sorumlu, mutlu veya kaygısız, sorumsuz ve mutsuz bireyler haline getirebilmektedirler. Çocuklar ailelerinden aldıklarını başkalarına yansıtacaklarından sağlıklı bireyler ve sağlıklı nesiller yetiştirilmesinde anne ve babalara büyük sorumluluklar düşmektedir (Yaparak, 2007, s.1). Çocuğun büyümesinde ve gelişmesinde, ailenin çocuğa yaklaşımı sosyal gelişiminin temellerinin atılmasında etkili olabilmektedir (Kanak ve Pekdoğan, 2015).

Anne babaların çocuklarına karşı tutarlı ve düzenli olarak gösterdikleri davranış kalıpları, onların ruhsal uyumu açısından belirleyici rol oynar. Anne babanın olumlu ve destekleyici tutumları çocuğun gelişimine katkı sağlarken, olumsuz ve kısıtlayıcı tutumları bazı ruhsal problemlerin ortaya çıkmasına neden olur (Seven, 2008, s.99). Ailede çocuğa karşı gösterilen tutumlar, aile yapısıyla birlikte çocuğun kişilik gelişimi üzerinde oldukça büyük rol oynamaktadır (Kaya ve diğerleri, 2012, s.1). Yapılan bir çalışmada lise öğrencilerinin utangaçlıklarının algılanan anne baba tutumları ile ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Anne babalarının tutumlarını otoriter algılayanların utangaçlıklarının demokratik algılayanlardan anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Ayrıca problem çözme yaklaşımlarından düşünen, kaçınan, değerlendirci, kendine güvenli ve planlı yaklaşımların utangaçlık ile anlamlı düzeyde ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Üre ve diğerleri, 2010). Başka bir çalışmada ise, farklı etnik köken ve kültürlerden gelen Amerikalı anne ve babaların çocuklarına karşı tutumlarının farklı olduğu ve bunun sonucu olarak farklı psikolojik sorunlarla karşılaştıklarını saptamışlardır (Turner ve diğerleri, 2015).

Bu denli önemi olan ebeveyn tutumlarının hangi özelliklere sahip olduğunu bilinmesi, çocuklar için hangi ebeveyn tutumunu sergilemenin onların gelişimini daha olumlu etkileyeceğini belirlemede yardımcı olacaktır.

Araştırmacıların yaptıkları gruplamalar doğrultusunda ebeveyn tutumları aşağıdaki gibi sıralanabilir:

1. Otoriter Anne Baba Tutumu: Cezanın eşlik ettiği bu tutumda ebeveynler, çocuklarına katı kurallar koyarlar. Çocuğun davranışları üzerinde anne babanın kontrolü fazladır. Bu tür tutum sergileyen ailelerde yetişen çocuklar; korkak, boyun eğen, otoriteden çekinen, kendinden istenilenden fazlasını yerine getiren, otorite kalktığında isyankar, güçsüzler karşısında saldırgan kişiler olabilirler (Yıldız, 2004, s.138).

2. İlgisiz ve Kayıtsız Anne Baba Tutumu: İlgisiz ana babalar, çocuklarını aşırı ihmal ederler ve onların ilgi ve gereksinimlerine karşı kayıtsız davranırlar (Kaya ve diğerleri, 2012, s.210). Çocuğa karşı bu tutumu gösteren anne ve baba çocuğu yalnız bırakmakta, onu görmezlikten gelmekte ya da çocuğu dışlamaktadır. Bu tutumlar sonucunda ise, çocuk kendini yalnız hissetmekte ve güven duygusu sarsılmaktadır.
3. Serbest Anne Baba Tutumu: Bu tutumdaki anne baba, çocuğun doğru veya yanlış hiçbir hareketine karışmaz, yanlışlarına bile kızmaz (Aydın, 2002, s.128). Anne babanın isteklerinden çok çocuğun istekleri ön plandadır. Bu durum genellikle ailenin tek çocuğa sahip olması durumunda daha sık rastlanır (Kaya ve diğerleri, 2012, s.30). Bu tür aile ortamında yetişen çocuklar kendi istedikleri olmayınca hayal kırıklığına uğrarlar.
4. Dengesiz ve Kararsız Anne Baba Tutumu: Bu tür anne babaların verdikleri kararlar birbiri içinde tutarsızlık göstermektedir. Ebeveynlerin verdikleri kararlar farklılık göstermektedir (Aydın, 2002). Ayrıca değişik zaman dilimlerinde verdikleri kararlarda da tutarsızlıklar görölmektedir. Anne baba bazen aşırı hoşgörölü ve serbest, bazen engelleyici, baskıcı ve cezalandıran bir tutum içindedir. Bu aile tutumu ile yetişen çocuklar hangi durumlarda ne şekilde davranışta bulunacağı konusunda ikilem yaşarlar.
5. Koruyucu Anne Baba Tutumu: Bu tutumda çocuk gereğinden fazla kontrol altındadır ve çocuğa aşırı özen gösterilir. Anne babalar çocukların üzerlerine titrerler. Bu çocuklar, olaylara seyirci kalmakta, kararlar almada güçlük çekmekte, amaçlarına ulaşmada başkalarından destek beklemekte ve problemleri onun yerine bir başkasının çözümlemesini alışkanlık haline getirmektedir (Alisinanoğlu, 2003).
6. Mükemmeliyetçi Anne Baba Tutumu: Bu tür tutumu sergileyen anne babalar kendilerinin beceremediklerini, yapamadıklarını ve içinde kalan ukdeleri çocuklarında görmek isterler (Yamanoğlu, 2009). Bu tutumda anne babalar, çocukların kapasitesinin üstündeki hedeflere onların ulaşmalarını katı bir tutumla isterler. Çocuktan her şeyi mükemmel yapması beklenir. Çocuk bu baskılar içerisinde istenileni yapamadığında başarısızlık ve güvensizlik duygusu yaşar.
7. Demokratik Anne Baba Tutumu: Bu tutumda çocuk bir birey olarak kabul edilir. Aile içi ve çocuğa özgü kararlarda onun fikirleri alınır. Çocuğun duygu ve düşüncelerine değer verilir. Bu tür aile ortamında yetişen çocuklar girişimci, yaratıcı, fikirlerini özgürce ifade edebilen, kuralları sorgulayıp alternatif çözümler üretebilen, benlik algısı yüksek ve paylaşımcı gibi özelliklere sahip olurlar (Pekşen-Akça, 2012).

8. İzin Verici Anne Baba Tutumu: Bu tutumda çocuğa sınırlama getirme veya çocuğun kontrolü konularında bir eksiklik söz konusudur (Sak ve diğerleri, 2015). Çocuk bu tutumda özgür bir şekilde hareket etmektedir. Herhangi bir denetime tabi değildir. Çocuğun davranışlarına herhangi bir tepki gösterilmemesi, çocukta anne babasının kendisine karşı ilgisiz oldukları düşüncesinin yer almasına neden olabilir. Bu tutumla yetişen çocuklar girdikleri her ortamda bu rahatlığı bulamayacağından tedirginlik ve huzursuzluk yaşarlar.

Sıralanan çok sayıda ebeveyn tutumlarının ortaya çıkması, ebeveynlerin sahip oldukları özelliklerden kaynaklanmaktadır. Ebeveyn tutumlarını etkileyen en önemli faktörlerden biri, içinde bulunulan kültüre ait özelliklerdir (Gonzalez ve diğerleri, 2001).

Anne babaların beklentilerine uygun çocuğa sahip olup olmamaları, çocuklarının sayısı, cinsiyeti, çocuğun özellikleri, anne babanın çocukluklarında kendi anne babalarıyla olan deneyimleri ebeveyn tutumları etkilemektedir (Yavuzer, 1990). Ebeveyn tutumlarını ve ebeveynin çocuk yetiştirme uygulamalarını etkileyebilen diğer faktörler arasında; ebeveynin eğitim düzeyi, yaşı, içinde bulunduğu sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel koşullar, anne babaların ebeveynliğe duygusal, zihinsel ve sosyal açılarından hazır olup olmaması, ebeveyn, olmadan önceki dönemde eşler arası ilişkilerin kalitesi, doğum sonrasında ebeveynlik rollerinde eşlerin birbirini destekleyip desteklememeleri, ebeveynlik konusunda zihinlerinde daha önceden oluşmuş şemalar ve evlilik ilişkilerindeki tatmin düzeyleri sayılabilmektedir (Yıldız, 2004, s.144).

Ebeveyn tutumlarını etkileyen etmenlerle ilgili araştırmalarda, ebeveyn tutumlarını etkilemesi öngörülen ebeveynin ailesine özgü sahip oldukları özellikleri ile ilgili çalışmalara sınırlı sayıda yer verilmiştir. Bu çalışmada, kullanılan ölçek dört ebeveyn tutumunu ölçtüğünden ebeveyn tutumları demokratik, otoriter, aşırı koruyucu ve izin verici alt boyutlarıyla sınırlandırılmış ve aşağıdaki problemlere cevap aranmıştır:

1. Ebeveynlerin cinsiyetlerine göre ebeveyn tutumları arasında anlamlı farklılık var mıdır?
2. Ebeveynlerin yaşlarına göre ebeveyn tutumları arasında anlamlı farklılık var mıdır?
3. Ebeveynlerin aile tipine göre ebeveyn tutumları arasında anlamlı farklılık var mıdır?
4. Ebeveynlerin çalışma durumlarına göre ebeveyn tutumları arasında anlamlı farklılık var mıdır?

5. Ebeveynlerin süreğen hastalık durumuna göre ebeveyn tutumları arasında anlamlı farklılık var mıdır?
6. Ebeveynlerin ailelerinin aylık gelirlerine göre ebeveyn tutumları arasında anlamlı farklılık arkılaşma var mıdır?
7. Ebeveynlerin eğitim düzeylerine göre ebeveyn tutumları arasında anlamlı farklılık var mıdır?
8. Ebeveynlerin çocuk sayılarına göre ebeveyn tutumları arasında anlamlı farklılık var mıdır?

2. Yöntem

Araştırma, ebeveyn tutumlarını çeşitli değişkenler açasından değerlendirmeye yönelik bir çalışmadır. Araştırmada kullanılan model, seçilen evren ve örneklem ve verilerin ne şekilde toplanıp analiz edildiği ile ilgili bilgiler aşağıda belirtilmiştir.

2.1. Araştırmanın Modeli

Araştırma tarama türünde betimsel bir çalışmadır. Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır (Karasar, 2005).

2.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, Erzincan ili merkez içede ikamet eden 2-6 yaş arasında çocuğu olan anne ve babalar oluştırmaktadır. Çalışma örneklemini ise, adı geçen evrenden basit seçkisiz örnekleme yöntemi ile belirlenen 462 anne ve baba oluştırmaktadır. Araştırmaya dahil edilen katılımcılar okulöncesi kurumları ve kreşlerde öğrenim gören 2-6 yaş arası çocukların anne-babalarından oluşmaktadır.

2.3. Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmaya katılanların sosyo-demografik özelliklerini belirlemek amacıyla araştırmacılar tarafından geliştirilen Kişisel Bilgi Formu ve ebeveynlerin gösterdikleri tutumları ölçmek amacıyla Ebeveyn Tutum Ölçeği kullanılmıştır. Ölçek, Karabulut Demir ve şendil (2008) tarafından ebeveynlerin 2-6 yaş arasındaki çocuklarına olan davranışlarını ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. 2-6 yaş arasında çocuğu olan ebeveynlere uygulanabilen ölçek, demokratik (17 madde), otoriter (11 madde), aşırı koruyucu (9 madde) ve izin verici (9 madde) olmak üzere 4 alt boyuttan ve 46 maddeden oluşmaktadır.

Uygulanan ölçek Likert Tarzı'ndadır. Oluşturulan maddeler davranış biçimleri şeklindedir ve her bir davranış biçiminin karşısında cevaplayıcıların seçecekleri,

sıklık oranlarına göre farklılaşan 5 seçenek bulunmaktadır. Her madde için bu seçeneklerden biri işaretlenmektedir “Her zaman böyledir” 5 puan; “Çoğunlukla böyledir” 4 puan; “Bazen böyledir” 3 puan; “Nadiren böyledir” 2 puan ve “Hiçbir zaman böyle değildir” 1 puan almaktadır. Böylece yanıtlayan anne-babaların, söz konusu davranışı ne sıklıkta yaptıklarını ifade etmeleri sağlanmıştır. Her boyuttan alınan puanlar ayrı ayrı hesaplanarak her boyut için bir puan elde edilmektedir. Bir boyuttan yüksek puan almak o boyutun temsil ettiği davranış şeklini benimsemek anlamına gelmektedir.

ETÖ boyutlarının güvenilirliklerini tespit etmek üzere iç tutarlık katsayıları incelenmiştir. boyutların Cronbach alfa güvenilirlik katsayıları demokratik boyut için .83, otoriter boyut için .76, aşırı koruyucu boyut için .75 ve izin verici boyutu için .74’tür (Karabulut Demir ve Şendil, 2008).

Veriler SPSS 21.0 programı ile analiz edilmiştir. Araştırmaya dahil edilen ebeveynlerin tutumlarının incelenmesi amacıyla yapılan bu araştırmanın analizleri için öncelikle Ebeveyn Tutum Ölçeğinden elde edilen puanların normal dağılıp dağılmadığı test etmek amacıyla yapılan Kolmogorov Smirnov testinin sonucunun anlamlı olmadığı sonucuna ulaşılmıştır ($p > .05$). Bu nedenle araştırmada parametrik testlerden t-testi ve Anova testi kullanılmıştır.

Veriler analiz edilirken frekans, yüzde değerleri, t-testi ve One Way Anova testinden yararlanılmıştır. Varyans analizi sonucunda, anlamlı farkın kaynağını belirlemek amacıyla Tukey testi kullanılmıştır.

3. Bulgular

Ebeveyn tutumlarının cinsiyet, yaş, aile tipi, çalışma durumu, süregelen hastalık olma durumu, aylık gelir, eğitim durumu ve çocuk sayısına göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan analiz sonuçları aşağıda verilmiştir.

Tablo 1.

Ebeveyn Tutumlarının Cinsiyet Değişkenine Yönelik “t” Testi Sonuçları

Boyutlar	Cinsiyet	N	\bar{X}	Ss	t	p
Demokratik Tutum	Kadın	245	72.59	7.91	2.424	.016*
	Erkek	217	70.70	8.86		
Otoriter Tutum	Kadın	245	23.47	6.90	1.510	.132
	Erkek	217	22.54	6.27		
Aşırı Koruyucu	Kadın	245	36.24	5.38	1.252	.211
	Erkek	217	35.60	5.57		
İzin Verici Tutum	Kadın	245	20.45	5.32	1.242	.215
	Erkek	217	19.84	5.32		

Tablo 1 incelendiğinde otoriter tutum ($t_{460}=1.510$, $p > .05$), aşırı koruyucu tutum ($t_{460}=1.252$, $p > .05$) ve izin verici tutum ($t_{460}=1.242$, $p > .05$) puanlarının ebeveynlerin

cinsiyetlerine göre anlamlı farklılık göstermediği görülmüştür. Ebeveynlerin demokratik tutum puanları ise cinsiyete göre erkekler lehine farklılık göstermektedir ($t_{460}=2.424$, $p< .05$).

Tablo 2.
Ebeveyn Tutumlarının Yaş Değişkenine Yönelik Tek Faktörlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Boyutlar	Yaş	n	\bar{X}	Ss	Sd	p
Demokratik Tutum	25 ve altı	30	70.37	8.04		
	26-30	121	71.81	7.62		
	31-35	148	72.86	7.18		
	36-40	108	70.94	9.43		
	41-45	43	71.80	10.08		
	46 ve üstü	12	66.21	12.57	5/456	1.936
Otoriter Tutum	25 ve altı	30	23.97	7.58		
	26-30	121	23.04	6.49		
	31-35	148	22.78	6.88		
	36-40	108	23.37	6.49		
	41-45	43	22.32	5.98		
	46 ve üstü	12	23.33	6.15	5/456	.324
Aşırı Koruyucu Tutum	25 ve altı	30	36.82	5.41		
	26-30	121	36.54	5.19		
	31-35	148	35.39	5.58		
	36-40	108	35.73	5.79		
	41-45	43	36.08	4.67		
	46 ve üstü	12	36.04	7.04	5/456	.774
İzin Verici Tutum	25 ve altı	30	20.25	5.01		
	26-30	121	19.81	5.61		
	31-35	148	20.94	4.91		
	36-40	108	19.56	5.49		
	41-45	43	20.48	5.55		
	46 ve üstü	12	18.27	5.28	5/226	1.359

Tablo 2 incelendiğinde demokratik tutum ($F(456)=1.936$, $p> .05$), otoriter tutum ($F(456)=.324$, $p> .05$), aşırı koruyucu tutum ($F(456)=.774$, $p> .05$) ve izin verici tutum ($F(456)=1.359$, $p> .05$) puanlarının ebeveynlerin yaşlarına göre anlamlı farklılık olmadığı görülmektedir.

Tablo 3.

Ebeveyn Tutumlarının Aile Tipi Değişkenine Yönelik "t" Testi Sonuçları

Boyutlar	Aile Tipi	N	\bar{X}	Ss	t	p
Demokratik Tutum	Çekirdek	394	72.01	8.15	1.855	.064
	Geniş	68	69.96	9.70		
Otoriter Tutum	Çekirdek	394	23.10	6.75	.499	.618
	Geniş	68	22.67	5.85		
Aşırı Koruyucu Tutum	Çekirdek	394	35.95	5.44	.046	.964
	Geniş	68	35.92	5.71		
İzin Verici Tutum	Çekirdek	394	20.26	5.37	.960	.337
	Geniş	68	19.59	5.04		

Tablo 3'te görüldüğü gibi demokratik tutum ($t_{460}=1.855$, $p>.05$), otoriter tutum ($t_{460}=.499$, $p>.05$), aşırı koruyucu tutum ($t_{460}=.046$, $p>.05$) ve izin verici tutum ($t_{460}=.960$, $p>.05$) puanları aile tipine göre anlamlı düzeyde farklılık bulunmamıştır. Buna göre aile tipinin ebeveyn tutumları üzerinde anlamlı etkiye sahip bir değişken olmadığı söylenebilir.

Tablo 4.

Ebeveyn Tutumlarının Çalışma Durumu Değişkenine Yönelik "t" Testi Sonuçları

Boyutlar	Çalışma Durumu	N	\bar{X}	Ss	t	p
Demokratik Tutum	Evet	244	71.47	8.72	-.630	.529
	Hayır	218	71.97	8.07		
Otoriter Tutum	Evet	244	22.38	6.32	-2.275	.023*
	Hayır	218	23.77	6.88		
Aşırı Koruyucu Tutum	Evet	244	35.34	5.81	-2.532	.012*
	Hayır	218	36.62	5.01		
İzin Verici Tutum	Evet	244	19.95	5.39	-.900	.369
	Hayır	218	20.40	5.26		

Tablo 4'e bakıldığında demokratik tutum ($t_{460}=-.630$, $p>.05$) ve izin verici tutum ($t_{460}=-.900$, $p>.05$) puanlarının ebeveynlerin çalışma durumlarına göre anlamlı farklılık göstermediği görülmektedir. Ebeveynlerin otoriter tutum ($t_{460}=-2.275$, $p<.05$) ve aşırı koruyucu tutum ($t_{460}=-2.532$, $p<.05$) puanları ise çalışma durumuna göre anlamlı farklılık göstermektedir. Söz konusu farklılıklara bakıldığında, çalışmayan ebeveynlerin otoriter ($\bar{X}=23.77$) ve aşırı koruyucu ($\bar{X}=36.62$) tutumlarının, çalışan ebeveynlerin otoriter ($\bar{X}=22.38$) ve aşırı koruyucu ($\bar{X}=35.34$) tutumlarından anlamlı düzeyde yüksek olduğu söylenebilir.

Tablo 5.
Ebeveyn Tutumlarının Süreğen Hastalık Olma Durumu Değışkenine Yönelik “t” Testi Sonuçları

Boyutlar	Süreğen Hastalık	N	\bar{X}	Ss	t	p
Demokratik Tutum	Var	50	71.33	8.34	-.333	.739
	Yok	412	71.75	8.43		
Otoriter Tutum	Var	50	23.62	6.37	.659	.510
	Yok	412	22.97	6.65		
Aşırı Koruyucu Tutum	Var	50	36.72	5.54	1.063	.289
	Yok	412	35.85	5.47		
İzin Verici Tutum	Var	50	20.27	5.17	.154	.878
	Yok	412	20.15	5.35		

Tablo 5’te görüldüğü gibi demokratik tutum ($t_{460}=-.333$, $p>.05$), otoriter tutum ($t_{460}=.659$, $p>.05$), aşırı koruyucu tutum ($t_{460}=1.063$, $p>.05$) ve izin verici tutum ($t_{460}=.154$, $p>.05$) puanları evde süreğen hastalıklı birey olma durumuna göre anlamlı düzeyde farklılık bulunmamıştır. Buna göre evde süreğen hastalığa sahip birey olmasının ebeveyn tutumları üzerinde anlamlı etkiye sahip bir değışken olmadığı söylenebilir.

Tablo 6.
Ebeveyn Tutumlarının Aylık Gelir Değışkenine Yönelik Tek Faktörlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

A= 1000 TL ve altında, B=1000-2000 TL arası, C= 2000 TL ve üstü

Boyutlar	Aylık Gelir	n	\bar{X}	Ss	Sd	F	p	Anlamlı Fark
Demokratik Tutum	1000 TL ve altında	99	71.70	8.43	2/424	1.430	.240	---
	1000-2000 TL arası	198	71.08	8.58				
	2000 TL ve üstü	130	72.70	8.34				
Otoriter Tutum	1000 TL ve altında	99	23.48	6.72	2/424	.912	.402	---
	1000-2000 TL arası	198	23.03	6.40				
	2000 TL ve üstü	130	22.38	5.59				
Aşırı Koruyucu Tutum	1000 TL ve altında	99	37.48	5.45	2/424	11.614	0.00*	A>C B>C
	1000-2000 TL arası	198	36.10	5.22				
	2000 TL ve üstü	130	34.10	5.55				
İzin Verici Tutum	1000 TL ve altında	99	19.56	4.80	2/424	1.207	.300	---
	1000-2000 TL arası	198	20.06	5.51				
	2000 TL ve üstü	130	20.66	5.42				

Tablo 6’ya bakıldığında aylık gelire göre demokratik tutum ($F(424)=1.430$, $p>.05$), otoriter tutum ($F(424)=.912$, $p>.05$) ve izin verici tutum ($F(424)=1.207$, $p>.05$) puanları arasında anlamlı farklılık olmadığı görülmektedir. Ailenin aylık gelirine göre aşırı koruyucu tutum ($F(424)=1.359$, $p>.05$) puanları arasında ise anlamlı farklılık saptanmıştır. Buna göre aylık geliri 1000 TL ve altında olanlar ($\bar{X}=37.48$) ile 1000-200 TL arasında olanların ($\bar{X}=36.10$), aylık geliri 2000 TL ve üstünde olanlara göre ($\bar{X}=34.10$) izin verici tutumlarının anlamlı düzeyde yüksek olduğu söylenebilir.

Tablo 7.

Ebeveyn Tutumlarının Eğitim Durumu Değişkenine Yönelik Tek Faktörlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

A= İlkokul, B= Ortaokul, C= Lise, D= Ön lisans, E= Lisans, F= Lisansüstü

Boyutlar	Eğitim Durumu	n	\bar{X}	Ss	Sd	F	p	Anlamlı Fark
Demokratik Tutum	İlkokul	95	70.90	9.14				
	Ortaokul	75	69.95	9.35				
	Lise	147	71.27	7.83	5/455	2.480	.031*	D>B
	Ön lisans	55	74.38	5.96				
	Lisans	75	72.95	8.70				
	Lisansüstü	14	73.28	8.28				
Otoriter Tutum	İlkokul	95	23.62	6.89				
	Ortaokul	75	24.21	6.26				
	Lise	147	23.19	7.33	5/455	2.158	.058	----
	Ön lisans	55	23.07	5.39				
	Lisans	75	21.31	5.86				
	Lisansüstü	14	20.28	5.66				
Aşırı Koruyucu Tutum	İlkokul	95	37.43	4.89				
	Ortaokul	75	37.16	4.98				A>E, A>F
	Lise	147	35.55	5.41	5/455	8.213	0.00*	B>E, B>F
	Ön lisans	55	37.25	5.15				C>E
	Lisans	75	33.36	5.86				D>E, D>F
	Lisansüstü	14	32.10	5.25				
İzin Verici Tutum	İlkokul	95	20.06	5.71				
	Ortaokul	75	19.76	5.45				
	Lise	147	20.06	5.33	5/455	.834	.526	----
	Ön lisans	55	19.67	5.48				
	Lisans	75	21.26	4.70				
	Lisansüstü	14	20.46	4.59				

Tablo 7'ye bakıldığında ebeveynlerin eğitim durumlarına göre otoriter tutum ($F(455)=2.480$, $p>.05$) ve izin verici tutum ($F(455)=.834$, $p>.05$) puanları arasında anlamlı farklılık görülmezken, demokratik tutum ($F(455)=1.359$, $p<.05$) ve aşırı koruyucu tutum ($F(455)=8.213$, $p<.05$) puanları arasında ise anlamlı farklılık saptanmıştır. Buna göre ön lisans mezunu ebeveynlerin demokratik tutum puanları ($\bar{X}=74.38$), ortaokul mezunu ebeveynlerin demokratik tutum puanlarından ($\bar{X}=69.95$) anlamlı düzeyde yüksek olduğu söylenebilir. Ayrıca ilkokul mezunu ebeveynlerin aşırı koruyucu tutum puanları ($\bar{X}=37.43$), lisans ($\bar{X}=33.36$) ve lisansüstü ($\bar{X}=32.10$); ortaokul mezunu ebeveynlerin aşırı koruyucu tutum puanları ($\bar{X}=37.16$), lisans ($\bar{X}=33.36$) ve lisansüstü ($\bar{X}=32.10$); lise mezunu ebeveynlerin aşırı koruyucu tutum puanları ($\bar{X}=35.55$), lisans mezunu ($\bar{X}=33.36$); ön lisans mezunu ebeveynlerin aşırı koruyucu tutum puanları ($\bar{X}=37.25$), lisans ($\bar{X}=33.36$) ve lisansüstü ($\bar{X}=32.10$) mezunu ebeveynlerin aşırı koruyucu tutum puanlarından anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Buna göre eğitim durumunun ebeveyn tutumları üzerinde anlamlı etkiye sahip bir değişken olduğu söylenebilir.

Tablo 8.
Ebeveyn Tutumlarının Çocuk Sayısı Değişkenine Yönelik Tek Faktörlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Boyutlar	Çocuk Sayısı	n	\bar{X}	Ss	Sd	F	p	Anlamlı Fark
Demokratik Tutum	1	94	73.12	7.34	3/458	1.140	.333	
	2	229	71.45	7.88				
	3	109	71.21	9.28				
	4 ve daha fazla	30	71.05	11.62				
Otoriter Tutum	1	94	23.89	6.71	3/458	.660	.577	----
	2	229	22.87	7.01				
	3	109	22.75	5.64				
	4 ve daha fazla	30	22.66	6.65				
Aşırı Koruyucu Tutum	1	94	37.13	5.46	3/458	3.058	0.28*	A>B
	2	229	35.39	5.52				
	3	109	35.68	5.39				
	4 ve daha fazla	30	36.12	4.93				
İzin Verici Tutum	1	94	20.06	5.75	3/458	.244	.865	----
	2	229	20.25	4.94				
	3	109	19.91	5.48				
	4 ve daha fazla	30	20.78	6.33				

A= 1, B=2, C= 3, D= 4 ve daha fazla

Ebeveynlerin sahip oldukları çocuk sayısına göre demokratik tutum ($F_{458}=1.140$, $p>.05$), otoriter tutum ($F_{458}=.577$, $p>.05$) ve izin verici tutum ($F_{424}=.244$, $p>.05$) puanları arasında anlamlı farklılık olmadığı görülmektedir. Çocuk sayısına göre aşırı koruyucu tutum ($F_{458}=3.058$, $p>.05$) puanları arasında ise tek çocuğu olanlar lehine anlamlı farklılık saptanmıştır. Buna göre tek çocuğa sahip olan ebeveynlerin aşırı koruyucu tutumlarının ($\bar{X} = 37.13$), iki çocuğa sahip olan ebeveynlerin aşırı koruyucu tutumlarından ($\bar{X} = 35.39$) anlamlı düzeyde yüksek olduğu söylenebilir.

4. Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Araştırmada, ebeveyn tutumlarının cinsiyet, yaş, çalışma durumu, süregelen hastalık durumu, ailenin aylık geliri, eğitim düzeyi ve çocuk sayısına göre farklılaşp farklılaşmadığının belirlenmesi amaçlanmıştır. Tarama modeli kullanılan araştırmada, seçkisiz örnekleme yöntemi ile belirlenen 462 ebeveyne Ebeveyn Tutum Ölçeği uygulanmış ve elde edilen bulgular aşığıdaki gibi rapor edilmiştir.

Araştırma sonucunda ebeveynlerin cinsiyetlerine göre otoriter, aşırı koruyucu ve izin verici tutumları arasında anlamlı farklılık görülmezken, demokratik tutumları arasında kadınlar lehine anlamlı düzeyde farklılık bulunmuştur. Buna göre annelerin babalara göre daha yüksek düzeyde demokratik tutum sergiledikleri söylenebilir. Rusell ve diğerleri (1998) yaptıkları araştırmada annelerin babalara göre daha demokratik bir

tutuma sahip olduklarını belirtmişlerdir. Bu sonuç, araştırmadan elde edilen sonuçları destekler niteliktedir.

Ebeveynlerin yaşlarına göre ve aile tipine göre tutumları arasında anlamlı farklılık olmadığı saptanmıştır.

Ebeveynlerin çalışma durumlarına göre, demokratik ve izin verici tutum alt boyutlarından anlamlı farklılık bulunmamıştır. Diğer yandan otoriter ve aşırı koruyucu tutum alt boyutlarında, çalışan ebeveynler ile çalışmayan ebeveynler arasında çalışmayan ebeveynler lehine anlamlı farklılık bulunmuştur. Çalışan anneler, çocuğunu ihmal ettiklerini düşündüklerinden onlara karşı izin verici, hoşgörülü ve koruyucu tutum sergilerler (Şanlı, 2007; Yavuzer, 2001). Bornstein ve Zlotnik (2008) ise, çalışan annelerin çalışmayan annelere göre daha demokratik olduğunu saptamışlardır.

Ailede süregelen hastalıklı birey olma durumuna göre, ebeveyn tutumları arasında anlamlı farklılık olmadığı saptanmıştır.

Aylık gelire göre, ebeveyn tutumları arasında, demokratik, otoriter ve izin verici tutum alt boyutlarında anlamlı farklılık bulunmamıştır. Aşırı koruyucu tutum alt boyutunda ise, 1000 TL altında ve 1000-2000 TL arası aylık gelire sahip ebeveynlerin aşırı koruyucu tutumları, aylık geliri 2000 TL ve üstü olan ebeveynlerin tutumlarından anlamlı düzeyde yüksek çıkmıştır. Erkan ve Toran (2004), 5 yaşında çocuğu olan annelerle yaptıkları araştırmalarında, ailenin aylık gelir düzeyi arttıkça annelerin red davranışlarının azaldığını, gelir düzeyi azaldıkça red davranışlarının arttığını saptamışlardır. Alpoğuz (2014), ilköğretim 2, 3, 4 ve 5. sınıfa devam eden öğrencilerin algıladıkları ana-baba tutumlarını incelediği araştırmasında, gelir düzeyi arttıkça çocukların anne-babalarından gördükleri tutumları demokratik algıladıklarını ve gelir düzeyi azaldıkça otoriter algıladıklarını belirlemiştir.

Ebeveynlerin eğitim durumlarına göre, otoriter ve izin verici tutum alt boyutları arasında anlamlı farklılık bulunmazken, demokratik ve aşırı koruyucu tutum alt boyutları arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Demokratik tutum alt boyutunda, ön lisans mezunu ebeveynlerin demokratik tutumları ortaokul mezunlarına göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu saptanmıştır. Aşırı koruyucu tutum alt boyutunda ise genel olarak öğrenim seviyesi yükseldikçe aşırı koruyucu tutumlarının yükseldiği belirlenmiştir. Kaya ve diğerleri (2008) ve Bornstein ve Zlotnik (2008), eğitim düzeyleri yüksek olan anne ve babaların demokratik tutumlara sahip olduklarını belirlemişlerdir. Ayrıca, Yaprak (2007), anne ve babanın eğitim düzeyi arttıkça demokratik tutumlarının arttığını ve Alpoğuz (2014), eğitim düzeyi arttıkça çocukların algılanan anne- baba demokratik tutumlarının arttığını ve eğitim düzeyi azaldıkça otoriter tutum algılarının arttığını belirtmişlerdir. Demiriz ve Öğretir (2007), ilköğrenim mezunu olan annelerin orta ve yükseköğrenime sahip olanlara göre daha olumsuz tutumları benimsediklerini belirtmiştir. Bütün bu araştırma sonuçları dikkate

alındığında eğitim düzeyleri arttıkça ebeveyn demokratik tutumlarının da arttığı söylenebilir.

Ebeveynlerin çocuk sayılarına göre, demokratik, otoriter ve izin verici tutumları arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır. Aşırı koruyucu tutum alt boyutunda ise, tek çocuklu ebeveynlerin iki çocuklu ebeveynlere göre anlamlı düzeyde aşırı koruyucu tutum sergiledikleri saptanmıştır. Güneysu ve Bilir (1988) ve Yaprak (2007), kardeş sayısı arttıkça anne babaların demokratik tutumlarında azalma olduğunu belirlemiştir. Yavuzer (1990), ebeveynlerin sahip oldukları çocuk sayısının, onların tutumları üzerinde etki edebileceğini ifade etmiştir.

Elde edilen sonuçlar doğrultusunda aşağıdaki gibi önerilerde bulunulmuştur:

- Özellikle babalara ve baba adaylarına ebeveyn tutumları ve çocuklar üzerindeki etkileriyle ilgili seminerler verilmeli ve böylece onların çocuklara karşı demokratik tutum ve davranışlarının olumlu yönde gelişmesine katkı sunulmalıdır.
- Çalışan anne ve babalar, çocuklarıyla yeterince ilgilenemediklerinden dolayı, boş zamanlarında onlarla etkili bir şekilde zaman geçirmelidirler.
- Özellikle eğitim düzeyi düşük ailelere en etkili olan demokratik tutumu benimsemeleri için eğitim verilmelidir.
- Ebeveynlerin tutumlarını etkileyen diğer faktörlerin belirlenmesi için nitel yöntemlerin de kullanıldığı başka çalışmalara yer verilmelidir.

Kaynakça

- Alisinanoğlu, F. (2003). Çocukların denetim odağı ile algıladıkları anne tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi, *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 1(1), 97-107.
- Alpoğuz, D. U. (2014). *Algılanan ana-baba tutumlarının ilköğretim öğrencilerinin okumaya yönelik tutumlarına ve Türkçe dersi akademik başarılarına etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Ahi Evran Üniversitesi, Kırşehir.
- Aydın, B. (2002). *Gelişim Psikolojisi*. İstanbul: SFN Baskı.
- Bronstein, M.H. & Zlotnik, D. (2008). Parenting styles and their effects. M. M. Haith ve J.B.Benson (Ed.), *Infant and Early Childhood Development*, 496-509. Elsevier Inc.
- Demiriz, S. ve Öğretir, A. D. (2007). Alt ve üst sosyo-ekonomik düzeydeki 10 yaş çocuklarının anne tutumlarının incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*. 15(1), 105-122.
- Erkan, S. ve Toran, M. (2004). Alt sosyo-ekonomik düzey annelerin çocuklarını kabul ve reddetme davranışlarının incelenmesi (Diyarbakır ili örneği). *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27, 91-97.

- Güneysu, S. ve Bilir, Ş. (1991). *Üniversite gençlerinin kendilerini kabul düzeyine algılanan anne baba tutumlarının etkisi. Aile yazıları*. Ankara: T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları.
- Gonzalez, A., Greenwood, G. & WenHsu, J. (2001) Undergraduate students' goal orientations and their relationship to perceived parenting styles, *Collages Student Journal*, 35, 182-193.
- Kanak, M. ve Pekdoğan, S. (2015). Ergenlerin utangaçlık düzeylerinin anne-baba tutumları ve bazı değişkenler açısından incelenmesi, *International Journal of Social Science*, Number, 32 , 513-525.
- Karabulut-Demir, E. ve Şendil, G. (2008). Ebeveyn tutum ölçeği (ETÖ), *Türk Psikoloji Yazıları*, 11(21), 15-25.
- Karasar, N. (2005). Bilimsel araştırma yöntemi (15. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kaya, A., Bozaslan, H. ve Genç, G. (2012). Üniversite öğrencilerinin anne-baba tutumlarının problem çözme becerilerine, sosyal kaygı düzeylerine ve akademik başarılarına etkisi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18, 208-225.
- Pekşen Akça, R. (2012). Ana-babaların çocuk yetiştirmede aşırı koruyucu olmaları, *uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi*, 29, 1-13.
- Russell,A., Aloa, V., Feder, T., Glover, A., Miller,H. & Palmer, G. (1998). Sex-based differences in parenting styles in a sam Australian, *Journal of Psychology*, 50, 89-99.
- Sak, R., Şahin Sak, İ.T., Atli, S. ve Şahin, B.K. (2015). Okul Öncesi Dönem: Anne Baba Tutumları, *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(3), 972-991.
- Seven, S. (2008). *Çocuk ruh sağlığı* (1. Baskı). Ankara: Pegem Net Yayıncılık.
- Şanlı, D. (2007). *Annelerin çocuk yetiştirme tutumlarını etkileyen etmenlerin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Turner, E. A., Jensen-Doss, A. & Heffer, R. W. (2015). Ethnicity as a moderator of how parents' attitudes and perceived stigma influence intentions to seek child mental health services. *Cultural Diversity and Ethnic Minority Psychology*, 21(4), 613-618.
- Üre,Ö., Hamarta, E., Baltacı, Ö. ve Demirtaş, E. (2010). lise öğrencilerinin utangaçlıklarının algılanan anne baba tutumları ve problem çözme yaklaşımları açısından incelenmesi, *Aile ve Toplum*, 6 (21) 73-82.
- Yamanoğlu, Ü. (2009). *Çocuk yetiştirmede aile modeli*, Lisans bitirme tezi. Newport International Universty, İstanbul.
- Yaprak, B. (2007). *İlköğretim öğrencilerinin algıladıkları anne-baba tutumunun diskriminant analiziyle belirlenmesi ve benlik saygısı ile olan ilişkisinin değerlendirilmesi üzerine*

bir uygulama. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Eskişehir.

Yavuzer, H. (1990). *Ana-baba okulu.* İstanbul: Remzi Kitabevi.

Yavuzer, H. (2001). *Ana-baba ve çocuk.* İstanbul: Remzi Kitabevi.

Yıldız, S. A. (2004). Ebeveyn tutumları ve saldırganlık, *Polis Bilimleri Dergisi*, 6(3-4), 131-150.

Extended Abstract

Attitudes and behaviors of parents towards their children are possible to have an effect upon the development of children. Especially the children who are supported between the ages of 2 and 6 when the personality is structured by their parents can achieve success in creating a healthy personality structure. The research was carried out in order to determine whether attitudes of parents differed according to gender, age, employment status, chronic disease status, monthly income of the family, education level and number of children or not.

The population of the research designed as a descriptive study included parents with children at the age of 2-6 as resident in Erzincan province central district. And the study sample included 462 parents selected with simple random sampling method among the aforementioned population. The participants included into the research were the parents of children at the age of 2-6 studying at pre-school institutions and nurseries.

In order to determine socio-demographical properties of the participants, Personal Information Form developed by the researchers was used, and Parental Attitude Scale was used in order to measure the attitudes of the parents. The scale was developed by Karabulut Demir and Şendil (2008) so as to measure the behaviors of parents to their children at the age of 2-6. The scale that was possible to be performed to the parents with children at the age of 2-6 included totally 46 items and 4 sub-dimensions as democratic (17 items), authoritarian (11 items), overprotective (9 items) and permissive (9 items).

The data were analyzed using SPSS 21.0 package software. As result of the Kolmogorov-Smirnov Test that was performed to test whether the scores obtained from Parental Attitude Scale were distributed normally or not, it was concluded that the results of the scale were not significant ($p > .05$). For that reason, t-test and ANOVA test as parametric tests were performed in the research.

As result of the research, whereas no significant difference was noticed between the authoritarian, overprotective and permissive attitudes according to gender of the parents, difference in favor of females was found between democratic attitudes.

No significant difference was determined between the attitudes of parents according to their ages and family types.

In terms of parents' employment status, no significant difference was noticed between democratic and permissive attitude sub-dimensions. On the other hand, in terms of authoritarian and overprotective attitude sub-dimensions, a significant difference in favor of unemployed parents was determined between employed and unemployed parents.

According to the presence of an individual with a permanent disease in the family, no significant difference was noticed between the attitudes of parents.

In terms of the monthly income, no significant difference was determined between democratic, authoritarian and permissive sub-dimensions in attitudes of the parents. On the other hand, in overprotective sub-dimension, overprotective attitudes of the parents with 1000 TL and below and 1000-2000 TL monthly income were found to be significantly higher rather than the overprotective attitudes of the parents with 2000 and over monthly income.

According to the educational status of parents, whereas no significant difference was noticed between the authoritarian and permissive sub-dimensions, significant differences were determined between democratic and overprotective sub-attitude sub-dimensions. In democratic attitude sub-dimension, democratic attitudes of the parents who graduated from associate degree programs were determined to be significantly higher rather than the attitudes of parents who graduated from secondary education institutions. In terms of the overprotective attitude sub-dimension, it was specified that as the level of education increased, overprotective attitudes also increased, in general.

According to the number of siblings, no significant difference was found between democratic, authoritarian and permissive attitudes of the parents. In overprotective attitude sub-dimension, the parents with one child were determined to have more overprotective attitudes rather than the ones with two children.

At the end of the research, whereas significant difference was found in terms of the variables of gender, employment, educational status, monthly income and number of siblings, attitudes of parents were noticed not to significantly differ according to the variables of age, family type and permanent disease. When difference according to gender was analyzed, democratic attitudes of mothers were determined to be significantly higher rather than the attitudes of fathers. Authoritarian and overprotective attitudes of unemployed parents were found to be significantly higher rather than the employed parents. This result could be explained through employed parents' presenting permissive, tolerant and protective attitudes towards their children due to their considering that they neglected their children. When attitude of parents

was analyzed in terms of the monthly income, it was determined that as the monthly income increased, overprotective attitudes of parents decreased. According to the educational status of parents, in terms of the democratic attitude sub-dimension, democratic attitudes of the parents with associate degree was determined to be significantly higher rather than the democratic attitudes of parents who graduated from secondary education institutions. This could be explained through the parents with higher education level's being more conscious. In overprotective attitude sub-dimension, it was determined that as the level of education increased, overprotective attitudes increased, in general. When the variable of the number of children was analyzed, it was noticed in terms of overprotective attitude sub-dimension that, parents with one child presented more overprotective attitude rather than the ones with two children. This result could be explained through parents with one child's being more protective with the worry of having no more children. No difference in terms of the variables of age, family type and having a permanent disease could be explained through parents' attitudes' being associated with other variables more.